

Tuunia Keränen

**Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus
Suomessa 2003**

**Poliisiammattikorkeakoulun Tiedotteita 39
2005**

POLIISIAMMATTIKORKEAKOULU
Espoo 2005

Tuunia Keränen

POLIISIN TIEToon TULLUT RASISTINEN RIKOLLISUUS
SUOMESSA 2003

ISSN 1455-8289

ISBN 951-815-072-9

Edita Prima Oy, Helsinki 2005

Kiitokset

Kiitokset hankkeen ohjausryhmän jäsenille: Markku Heiskanen, Jorma Laitinen, Antti Nyström, Kauko Aromaa, Päivi Honkatukia, Rainer Hiltunen, Lotta Lampela ja Marja-Liisa Laapio.

Kiitos yhteistyöstä myös Mikko Puumalaiselle.

Antti Nyströmille kiitokset aineiston poiminnasta ja opastuksesta aineiston käytössä.

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä kartoitettiin vuonna 2003 Suomessa tapahtuneita poliisin tietoon tulleita rasistisia rikoksia ja niiden ominaispiirteitä. Selvityksen aineistona oli poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä (RIKI) poimitut rikosilmoitukset, jotka täyttivät tietyt poiminnassa käytetyt kriteerit. Selvityksen tiedot perustuvat siis rikosilmoituksiin kirjattuihin tietoihin.

Vuonna 2003 tapahtui 522 poliisin tietoon tullutta rasistista rikosta. Yleisin rasistinen rikos oli pahoinpitely. Muita yleisiä rikosnimikkeitä olivat vahingonteko, kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja syrjintä. Rasistisista rikoksista noin kolmannes tapahtui julkisella ulkoilmapaikalla (tie, katu, tori) ja noin neljännes ravintoloissa. Vajaa kolmannes rasistisista rikoksista tapahtui uhrin tai epäillyn työssä tai työpaikalla. Valtaosa rasistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana.

Rasistisista rikoksista valtaosa (n. 80 %) kohdistui ulkomaalaisiin tai ulkomaalaisperäisiin henkilöihin. Hieman yli kymmenesosassa rasistisista rikoksista uhrina oli romani. Yli 40 % rasististen rikosten uhreista oli Suomen kansalaisia; suomalaisten jälkeen suurimmat kansalaisuusryhmät olivat somalialaiset, venäläiset, irakilaiset, turkkilaiset, iranilaiset ja jugoslavialaiset. Rasististen rikosten uhreista yli 70 % oli miehiä. Lähes 80 % rasististen rikosten uhreista oli 15–44-vuotiaita. Myös rasistisista rikoksista epäillyistä valtaosa (n. 85 %) oli miehiä. Epäillyistä suurin osa oli suomalaisia. Yli 40 % epäillyistä oli iältään 15–24-vuotiaita.

Lähes 30 %:ssa niistä rikoksista, joissa epäilty oli nimetty tai hänesestä oli annettu tuntomerkit, epäilty oli uhrille tuntematon. Uhrin ja epäillyn välillä oli asiakassuhde noin neljäsosassa rikoksista. Noin neljäsosassa tapauksista uhri tiesi tai tunsi epäillyn (epäilty oli uhrin tuttu, työtoveri tai naapuri).

Yli puolet rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä, missä suuri osa Suomen ulkomaalaisesta väestöstä asuukin. Helsingissä tapahtui lähes kolmannes koko maan rasistisista rikoksista.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	4
1 JOHDANTO	6
2 SELVITYKSEN TEKEMISESTÄ	9
3 RASISTISET RIKOKSET.....	13
3.1 Rikосnimikkeet	13
3.2 Tapahtumapaikat	16
3.3 Tapahtuma-ajat.....	18
4 RASISTISTEN RIKOSTEN UHRIT	20
5 UHRIN JA EPÄILLYN SUHDE RASISTISISSA RIKOKSISSA	24
6 EPÄILLYT RASISTISISSA RIKOKSISSA	26
7 RASISTISTEN RIKOSTEN RYHMITTELYÄ.....	28
8 RASISTISET RIKOKSET ALUEELLISESTI TARKASTELTUNA	30
9 LOPUKSI.....	33
LÄHTEET.....	36
LIITTEET	37
LIITE 1 Aineiston muodostaminen rasismiselvityksissä 1997–2003	37
LIITE 2 Poiminnassa mukana olleet rikосnimikkeet (poimintaehto 3).....	39
LIITE 3 Muuttujien luokituksista.....	41
Liitetaulukko 1. Päärikосnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikосilmoituksissa (yleisyysjärjestyksessä).....	43
Liitetaulukko 2. Rasististen rikosten uhrien kansalaisuudet (yleisyysjärjestyksessä)....	44
Liitetaulukko 3. Rasististen rikosten uhrien syntymämaat (yleisyysjärjestyksessä).	46

1 JOHDANTO

Tässä selvityksessä kartoitetaan vuonna 2003 tapahtuneita poliisin tietoon tulleita rasistisia rikoksia eli sellaisia rikoksia, joissa on ollut rasistinen motiivi tai joissa esiintyy rasistisia piirteitä. Rasistinen ideologia koostuu kuvitelmista, joiden mukaan tietty ihmisryhmä on toisia ryhmiä moraalisesti, älyllisesti ja kulttuurisesti "ylempänä"; tämän "ylemmyyden" ajatellaan myös periytyvän sukupolvelta toiselle (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 28; Määttänen 2003, 166). Rasismi voidaan siis määrittellä sekä kielteisiksi kuvitelmiksi yksilöistä että kielteisiksi asenteiksi heitä kohtaan siksi, että he kuuluvat johonkin tiettyyn kansalliseen, etniseen, uskonnolliseen tai kulttuuriseen ryhmään. Rasismi ilmenee kuitenkin myös tietoisena toimintana. Rasistinen toiminta kieltää tai vaarantaa tietyn ryhmän tai sen jäsenen ihmisoikeuksia tämän ryhmän todellisten tai kuviteltujen etnisten tai rodullisten ominaisuuksien vuoksi. Rasistinen häirintä tarkoittaa sellaista häirintää, jonka syy on kohteen etnisessä, uskonnollisessa, kansallisessa tai muussa taustassa. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 28–29.) Rasistisilla rikoksilla tarkoitetaan rikoksia, joiden uhrin valitaan heidän etnisen, "rodullisen", uskonnollisen, kulttuurisen tai kansallisen alkuperänsä takia. Uhrien kimppuun ei käydä heidän yksilöllisten ominaisuuksiensa takia vaan ryhmiensä edustajina. (Jaakkola 1999, 170–171.)

Rasismien kohteena ovat ensisijaisesti ns. näkyviin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt eli sellaiset henkilöt, jotka esimerkiksi ihonvärinsä tai kielensä perusteella selvimminkin eroavat valtaväestöstä. Suomessa tällaisia vähemmistöjä ovat perinteiset vähemmistöt kuten romanit ja saamelaiset sekä useat uudet maahanmuuttajaryhmät. (Makkonen 2000, 10; Makkonen 1997, 17.) Vaikka rasismien kohteena on usein jonkin vähemmistön edustaja, voi rasismi kohdistua myös valtaväestöön.

Sisäasiainministeriössä on tehty vuodesta 1997 lähtien selvityksiä poliisin tietoon tulleesta rasistisesta rikollisuudesta (Poliisiosaston julkaisut 4/1998, 11/1999, 9/2000, 15/2001, 12/2002 ja 12/2003). Selvitysten aineistona ovat olleet poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä (RIKI) poimitut rikosilmoitukset, jotka ovat täyttäneet tietyt kriteerit. Selvityk-

sissä on kerätty tietoa rasististen rikosten määristä, rikosnimikkeistä, tapahtuma-ajoista ja -paikoista, uhreista ja epäillyistä. Vuonna 2002 poliisin tietoon tuli selvityksen mukaan 364 rasistista rikosta. Yleisin rasistinen rikos oli pahoinpitely ja toiseksi yleisin vahingonteko. Rasistisista rikoksista yli kolmannes tehtiin julkisella paikalla, kuten kadulla ja asemilla; muita yleisiä tapahtumapaikkoja olivat uhrin työ, piha ja uhrin koti. Noin kaksi kolmasosaa rasistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana. Rasistisista rikoksista epäillyistä lähes puolet oli uhrille tuntemattomia henkilöitä. Näissä selvityksissä olivat mukana vain poliisin tietoon tulleet rasistiset rikokset; suuri osa rasistisista rikoksista jää ilmoittamatta poliisille (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 99–100).

Tämä selvitys on tehty Poliisiammattikorkeakoulussa sisäasiainministeriön toimeksiannosta ja on jatkoa aikaisemmille sisäasiainministeriön selvityksille. *Eri vuosien selvitykset eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, koska aineistot on eri vuosina poimittu ja muodostettu eri tavoin (liite 1). Tämä tulee ottaa huomioon erityisesti vertailtaessa rasististen rikosten määriä eri vuosina.*

Rasistisia rikoksia on tutkittu myös maahanmuuttajien uhritutkimuksessa (Jasinskaja-Lahti ym. 2002). Haastatelluista maahanmuuttajista noin kolmannes kertoi joutuneensa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ainakin kerran jonkin rasistisen rikoksen (solvaus, uhkaus, pahoinpitely, omaisuus- ja muut rikokset) uhriksi. Yleisin rasistinen rikos oli solvaus. Rikoksen kohteiksi joutuneista maahanmuuttajista noin kolmannes oli joutunut useamman kuin yhden rikoslajin uhriksi. Somalit olivat joutuneet rikoksen uhriksi muita ryhmiä useammin. (Mt., 94–95.) Maahanmuuttajien elinolotutkimuksessa (Pohjanpää ym. 2003) taas karotettiin maahanmuuttajien kokemaa väkivaltaa. Noin viidennes kyseeseen vastanneista maahanmuuttajista ilmoitti kokeneensa väkivaltaa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Somalialaiset arvelivat selvästi useammin kuin muut ryhmät (venäläiset ja virolaiset), että viimeisin väkivaltakokemus johtui heidän maahanmuuttajataustastaan. (Mt., 67–71.)

Rasistiset rikokset ovat yksi ”viharikosten” (hate crime) alalaji. Viharikos on mikä tahansa rikos, jonka motiivina on tekijän tuntema ennakkoluulo tai viha uhrin edustamaa ryhmää kohtaan. Viharikoksen syyinä voi olla esimerkiksi uhrin etninen tausta, uskonnollinen vakaumus tai

seksuaalinen suuntautuminen. Viharikos-käsite otettiin käyttöön Yhdysvalloissa 1980-luvulla, ja siellä sitä sovelletaan myös lainsäädännössä (Jacobs & Potter 1998, 4–5). Yhteiskunnan muuttuessa yhä monikulttuurisemmaksi ja toisaalta yksilön identiteetin korostuessa viharikosten torjunta on muodostumassa haasteeksi Suomessakin (Jalas 2004). Vuonna 2003 uudistetussa Suomen rikoslaissa mainitaan rangaistuksen koventamisperusteena "rikoksen kohdistaminen kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella".

Rasismin torjunta on nähty tärkeäksi myös Euroopan Unionissa. Vuonna 1997 perustettiin Euroopan rasismin ja muukalaispelon seurantakeskus (the European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, EUMC¹), joka on kerännyt tietoa rasismista ja muukalaisvihasta EU:n jäsenmaissa ja pyrkinyt löytämään tapoja rasismin torjumiseen. Tietoja rasistisista rikoksista kerätään ja tilastoidaan erilaisin kriteerein eri maissa, joten maiden välisiä lukuja ei voida vertailla. Yhteistä useimmille jäsenmaille näyttää kuitenkin olleen se, että tietojärjestelmiin kirjatut rasistiset rikokset ovat muutaman viime vuoden aikana lisääntyneet (Racism and Xenophobia in the EU Member States). Tämä saattaa johtua osaltaan siitä, että ilmiöön kiinnitetään jatkuvasti enemmän huomiota.

¹ EUMC:n toimialuetta ollaan laajentamassa, ja siitä perustetaan perusoikeuksien virasto.

2 SELVITYKSEN TEKEMISESTÄ

Tämän selvityksen tarkoituksena on kartoittaa poliisin tietoon tulleita vuonna 2003 tapahtuneita rasistisia rikoksia eli sellaisia rikoksia, joissa on rasistinen motiivi tai jotka sisältävät rasistisia piirteitä. Tarkoitus on kuvailla rasistisia rikoksia (rikosnimikkeet, tapahtumapaikat ja -ajat), niiden uhreja ja rikoksista epäiltyjä (sukupuoli, ikä, kansalaisuus, syntymämaa). Rasistisia rikoksia tarkastellaan myös alueellisesti.

Selvityksen aineistona ovat poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä (RIKI) tietyin ehdoin poimitut rikosilmoitukset. Poiminta oli kaksivaiheinen. *Ensin poimittiin raaka-aineistoon*

- kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla,
- kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan,
- rikosilmoitukset, joihin kirjatuiissa rikosnimikkeissä rasistisia piirteitä todennäköisimmin ilmenee – kyseessä ovat siis tietyt rikosnimikkeet, eivät kaikki RIKI:in sisältyvät (liite 2) – ja joissa asianomistajana oli ainakin yksi ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen eli hänen kansalaisuudekseen ja/tai syntymämaakseen oli kirjattu muu kuin "suomi" ja
- kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä "rasism" tai "rasist".

Näillä ehdoilla raaka-aineistoon tuli 4 784 rikosilmoitusta. Kolmea ensimmäistä hakuehtoa on käytetty myös vuosia 2000–2002 koskevissa selvityksissä (liite 1). Neljännellä hakuehdolla haluttiin saada mukaan sellaiset ilmoitukset, jotka eivät täytä mitään kolmesta ensimmäisestä ehdosta, mutta joissa kuitenkin mainitaan rikosten sisältävän rasismia.

Vuodesta 1997 lähtien RIKI:ssä on ollut käytössä erillinen luokittelu rasistisille jutuille. Rasismiluokittelun käytöstä annetun ohjeen mukaan *"Poliisin on tehtävä RIKI:in merkintä rasismijutusta silloin, kun vähemmistöryhmän edustaja on joutunut rikoksen uhriksi joko pääasias-*

sa tai ainakin osittain sen johdosta, että hän rodultaan, ihonvärittään, kansalliselta tai etniseltä syntyperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Rikoksen rasistiset piirteet tai motiivit voivat tulla esille uhrin tai jonkun muun asianosaisen kertomuksesta, tai poliisin itsensä pääättelemänä. Epävarmoissa tapauksissa poliisin on kirjattava rikos rasismijutuksi." Aikaisemmissa selvityksissä on havaittu, että poliisi ei merkitse kaikkia rasistisia rikosilmoituksia rasismikoodilla², joten kaikkia rasistisia ilmoituksia ei saada mukaan pelkästään rasismikoodin avulla.

Koko raaka-aineistoa ei käyty läpi kuten aikaisemmissa selvityksissä, vaan *poiminnan toisessa vaiheessa raaka-aineistosta poimittiin varsinainen aineisto erilaisia hakusanoja käyttäen* (730 rikosilmoitusta). Hakusanoina käytettiin sellaisia sanoja, joiden oli havaittu esiintyvän usein rasismikoodilla merkityissä ilmoituksissa. Kaikki varsinaiseen aineistoon poimitut rikosilmoitukset luettiin läpi, ja rasistisiksi rikosilmoituksiksi luettiin ilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla tai jotka ilmoitusta lukemalla voitiin luokitella rasistisiksi. Poliisin rasismikoodilla merkitsemistä ilmoituksista karsittiin pois muutama ilmoitus, joissa rasismikoodia oli käytetty aiheettomasti.³ Näissä tapauksissa oltiin yhteydessä juttujen tutkijoihin. Karsinnan jälkeen aineistoon jäi 202 poliisin rasismikoodilla merkitsemää ilmoitusta.⁴ Näiden lisäksi löytyi 185 ilmoitusta, joita ei ollut merkitty rasismikoodilla, mutta jotka voitiin ilmoitusta lukemalla luokitella rasistisiksi. Näissä ilmoituksissa rasistinen elementti saattoi olla selkeästi ilmaistu esimerkiksi rasistisen herjan muodossa. Ilmoituksen rasistisuus saattoi tulla ilmi myös siten, että joku asianosaisista tai poliisi piti teon motiivia rasistisena. Myös sellaiset ilmoitukset, joissa epäilty oli skinä ja uhri jonkin etnisen vähemmistön edustaja, luokiteltiin rasistisiksi. *Yhteensä rasistisia rikosilmoituksia löytyi aineistosta siis 387 kappaletta.*

² Vuotta 2002 koskevassa selvityksessä (Sisäasiainministeriö 2003) poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla noin 65 % rasistisiksi luokitelluista ilmoituksista.

³ Näiden ilmoitusten joukossa oli esimerkiksi kaksi sellaista ilmoitusta, joihin oli erehdyksessä kirjattu useita poliisin käyttämiä luokituksia (talousrikosjuttu, rasismijuttu, perheväkivaltajuttu, tietotekniikkarikosjuttu, huumejuttu) ja yksi ilmoitus, jossa rikoksen uhrina oli etniseen vähemmistöön kuuluva henkilö, mutta rikoksen motiivi ei ollut rasistinen. Yhdestä tapauksesta oli laadittu kaksi ilmoitusta (R-ilmoitus eli rikosilmoitus ja P-ilmoitus eli poliisilakiperusteiset kiinniotot), jotka yhdistettiin.

⁴ Vuonna 2000 selvityksen aineistossa oli 162 poliisin rasismikoodilla merkitsemää ilmoitusta. Vuonna 2001 tällaisia ilmoituksia oli 209 ja vuonna 2002 189.

Näissä ilmoituksissa rasismi voi olla joko ensisijaisena tai toissijaisena motiivina rikokselle. *Tässä selvityksessä rasistisella rikoksella tarkoitetaan siis rikosta, jossa jonkin kansallisen tai etnisen ryhmän edustaja on joutunut rikoksen uhriksi pääasiassa tai ainakin osittain tähän ryhmään kuulumisen perusteella.* Poliisin ohjeesta poiketen tässä ajatellaan, että rasistinen rikos voi kohdistua myös valtaväestöön. Valtaväestön edustaja voi joutua rasistisen rikoksen kohteeksi sen takia, että kuuluu valtaväestöön (on valkoihoinen). Tällaiset tapaukset olivat aineistossa kuitenkin hyvin harvinaisia. *Rasistisina rikoksina pidettiin myös sellaisia tapauksia, joissa valtaväestön edustaja joutui rikoksen kohteeksi sen takia, että hänellä oli etniseen vähemmistöön kuuluva puoliso tai hän oli etniseen vähemmistöön kuuluvan henkilön seurassa.*

Yhdessä rikosilmoituksessa voi olla useita rikoksia ja useita asianomistajia. Sama henkilö voi olla asianomistajana useammassa eri rikosnimikkeessä; esimerkiksi pahoinpitelyn yhteydessä on voinut tapahtua myös kunnianloukkaus tai laiton uhkaus. Rasistisia rikoksia tarkasteltaessa kiinnitettiin huomiota *vakavimpaan uhriin kohdistuneeseen rikokseen eli niin sanottuun päärikokseen.* Selvityksen rikoksia koskevat luvut perustuvat nimenomaan päärikoksiin ellei toisin mainita. Rikoksia pää- ja sivurikoksiin jaoteltaessa henkilöön suoraan kohdistuvia rikoksia pidettiin vakavampina kuin hänen omaisuuteensa kohdistuvia rikoksia. Rikosten "vakavuusjärjestys" vakavimmasta lievimpään oli seuraava: henkirikokset ja henkirikosten yritykset, seksuaalirikokset (raiskaus), fyysiset väkivallanteot (pahoinpitely), väkivallalla uhkaaminen (laiton uhkaus), syrjintä, henkilön kunniaa loukkaavat teot, kotirauhan rikkomiset ja vahingonteot.

Selvitystä lukiessa on tärkeää ottaa huomioon aineiston erityispiirteet. Ensinnäkin selvitys kertoo ainoastaan poliisin tietoon tulleesta rasistisesta rikollisuudesta. Suuri osa rasistisista rikoksista, kuten muistakin rikoksista, jää ilmoittamatta poliisille. Toiseksi selvitys perustuu rikosilmoituksiin kirjattuihin tietoihin. Yksilölliset ja alueelliset erot kirjaamistavoissa saattavat vaikuttaa tuloksiin; esimerkiksi rasismikoodia saatetaan käyttää eri tavalla eri paikkakunnilla. Lisäksi on mainittava, että rikoksen motiivin päättelemisen rikosilmoituksen tietojen perusteella on hyvin hankalaa.

Myös aineiston poimintaan liittyy epävarmuustekijöitä. Osa rasistisista rikosilmoituksista voi jäädä tämän selvityksen ulkopuolelle. Poiminnan ensimmäisessä vaiheessa aineistosta saattaa jäädä pois sellaisia rasistisia piirteitä sisältäviä rikosilmoituksia, joissa uhrina on suomalainen ja Suomessa syntynyt henkilö ja joita ei ole merkitty rasismikoodilla tai joiden ei ole nimenomaisesti mainittu sisältävän rasismia. Ilmoitukset lukemalla tällaiset ilmoitukset saattaisivat kuitenkin osoittautua rasistisiksi. Esimerkiksi romaneihin ja Suomessa syntyneisiin maahanmuuttajien kansalaistettuihin lapsiin kohdistuvat rasistiset rikokset voivat jäädä aineistosta pois. Poiminnan toisessa vaiheessa taas pois jäävät sellaiset ilmoitukset, jotka eivät sisällä poiminnassa käytettyjä hakusanoja. Aineiston laajuuden takia kaikkien rikosilmoitusten lukeminen ei kuitenkaan ollut mahdollista.

Osa aineiston muuttujista (esimerkiksi perustiedot kuten tapahtumakunta, tapahtumakellonaika, uhrin/epäillyn syntymäaika, sukupuoli, kansalaisuus ja syntymämaa, rikosnimike) saatiin valmiina RIKI:stä. Osa muuttujista luokiteltiin uudelleen (esimerkiksi tapahtuma-aika), ja osa muodostettiin kokonaan itse rikosilmoitusten tietojen perusteella (esimerkiksi tapahtumapaikka ja uhrin suhde epäiltyyn). Liitteessä 3 on kuvattu muuttujien luokituksia.

3 RASISTISET RIKOKSET

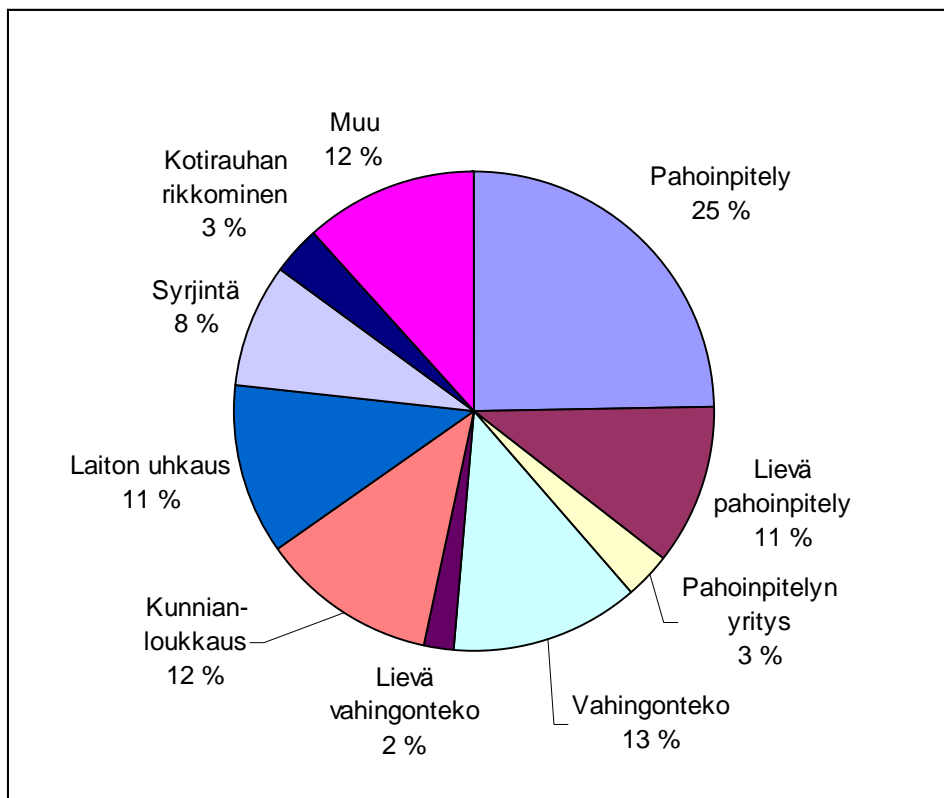
Aineiston 387 rasistiseksi luokitellussa rikosilmoituksessa poliisin tietoon tuli 522 rasistista rikosta. Rasististen rikosilmoitusten ja rikosten määrä oli suurempi kuin vuonna 2002, jolloin rasistisia ilmoituksia oli 293 ja rasistisia rikoksia 364. Myös vuonna 2001 rasistisia rikoksia oli vähemmän kuin vuonna 2003. Vuonna 2000 sen sijaan rasististen rikosten määrä oli suunnilleen samalla tasolla kuin nyt (taulukko 3). Rikoslukuja vertailtaessa on muistettava, että eri vuosien luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, koska aineistot on eri vuosina poimittu ja muodostettu eri tavalla.

3.1 Rikosnimikkeet

Aikaisempien vuosien tapaan yleisin rasistinen rikos oli pahoinpitely (taulukko 1 ja kuvio 1). Yhteensä pahoinpitelyn yrityksiä ja eriasteisia pahoinpitelyitä (pahoinpitelyn yritys, lievä pahoinpitely, pahoinpitely, törkeän pahoinpitelyn yritys, törkeä pahoinpitely) oli 209 kappaletta eli noin 40 % rasistisista rikoksista. Toisen suuren rasististen rikosten ryhmän muodostivat kunnianloukkaukset ja laittomat uhkaukset. Näitä rikoksia oli yhteensä 122 kappaletta eli vajaa neljännes rasistisista rikoksista. Eriasteisia vahingontekoja (lievä vahingonteko, vahingonteko, törkeä vahingonteko) oli noin 15 % rasistisista rikoksista. Syrjintärikoksia tuli poliisin tietoon 44 ja eriasteisia kotirauhan rikkomisia (kotirauhan rikkomisen ja törkeä kotirauhan rikkomisen) 21 kappaletta. Muista rikosnimikkeistä voidaan mainita kiihottaminen kansanryhmää vastaan, joita oli aineistossa neljä kappaletta. Kaikki rikosnimikkeet on esitetty liitetaulukossa 1.

Taulukko 1. Rasistiset rikokset eli päärikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa (yleisimmät rikosnimikkeet).

	N	%
Pahoinpitely	129	24,7
Vahingonteko	67	12,8
Kunnianloukkaus	63	12,1
Laiton uhkaus	59	11,3
Lievä pahoinpitely	57	10,9
Syrjintä	44	8,4
Kotirauhan rikkominen	17	3,3
Pahoinpitelyn yritys	15	2,9
Lievä vahingonteko	10	1,9
Muu	61	11,7
Yhteensä	522	100

Kuvio 1. Rasistiset rikokset eli päärikosnimikkeet rasistiseksi luokitelluissa rikosilmoituksissa, % (N=522).

Päärikoksien lisäksi ilmoituksiin oli kirjattu yhteensä 105 sivurikosta. Yleisin sivurikos oli kunnianloukkaus (taulukko 2), joita oli noin kolmannes sivurikoksista. Kunnianloukkaus liittyi sivurikoksena usein eriasteisiin pahoinpitelyrikoksiin.

Taulukko 2. Sivurikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa (yleisimmät rikosnimikkeet).

	N	%
Kunnianloukkaus	33	31,4
Vahingonteko	17	16,2
Kotirauhan rikkominen	12	11,4
Laiton uhkaus	9	8,6
Muu	34	32,4
Yhteensä	105	100

Taulukosta 3 nähdään, että yleisimpien rikosnimikkeiden suhteelliset osuudet rasistisista rikoksista ovat pysyneet melko samanlaisina vuodesta 2000 vuoteen 2003 saakka. Kunnianloukkausten osuus on hieman pienentynyt, kun taas laittomien uhkausten osuus on hieman kasvanut. Myös syrjintärikosten osuus on hieman laskenut. Voidaan sanoa, että rasististen rikosten kokonaiskuva on pysynyt melko vakaana, vaikka rikosnimikkeiden määrissä esiintyykin vaihtelua.

Taulukko 3. Päärikosnimikkeet poliisin tietoon tulleissa rasistisissa rikoksissa 2000-2003 (yleisimmät rikosnimikkeet).

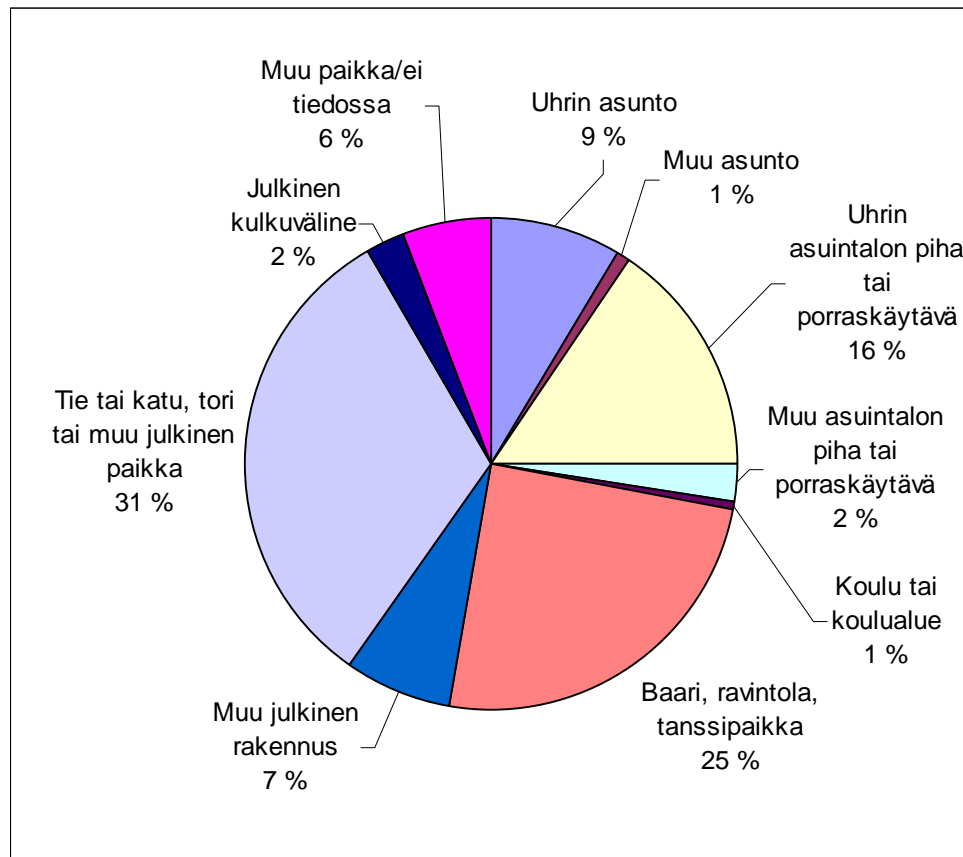
	2000		2001		2002		2003	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Pahoinpitely	125	26	107	23	102	28	129	25
Vahingonteko	69	14	74	17	59	16	67	13
Kunnianloukkaus	80	17	51	11	48	13	63	12
Laiton uhkaus	31	6	52	12	39	11	59	11
Lievä pahoinpitely	41	8	51	11	37	10	57	11
Syrjintä	63	13	32	7	26	7	44	8
Kotirauhan rikkominen	22	4	27	6	14	4	17	3
Lievä vahingonteko	9	2	13	3	7	2	10	2
Muu	55	10	41	10	32	9	76	15
Yhteensä	495	100	448	100	364	100	522	100

3.2 Tapahtumapaikat

Rasististen rikosten tapahtumapaikkoja kuvataan taulukossa 4 ja kuviossa 2. Tavallisin tapahtumapaikka oli julkinen ulkoilmapaikka kuten tie, katu, tori tai puisto; noin kolmannes rikoksista tapahtui tällaisella paikalla. Ravintoloissa tapahtui noin neljännes rasistisista rikoksista ja muissa julkisissa rakennuksissa (kaupat, kauppakeskukset, asemat) noin 7 % rasistisista rikoksista. Rasistisista rikoksista 2,5 % sattui julkisissa kulkuvälineissä. Uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä tapahtui noin 16 % rasistisista rikoksista. Tällaista tilaa voidaan pitää osittain yksityisenä tilana. Vajaa kymmenesosa rasistisista rikoksista tapahtui yksityisessä asunnossa.

Taulukko 4. Tapahtumapaikat rasistisissa rikoksissa.

	N	%
Uhrin asunto	45	8,6
Muu asunto	4	0,8
Uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä	82	15,7
Muu asuintalon piha tai porraskäytävä	13	2,5
Koulu tai koulualue	3	0,6
Baari, ravintola, tanssipaikka	129	24,7
Muu julkinen rakennus	36	6,9
Tie tai katu, tori tai muu julkinen paikka	167	32,0
Julkinen kulkuväline	13	2,5
Muu paikka/ei tiedossa	30	5,7
Yhteensä	522	100

Kuvio 2. Tapahtumapaikat rasistisissa rikoksissa, % (N=522).

Aineiston 522 rasistisesta rikoksesta vajaa kolmannes (162 rikosta) tapahtui työssä tai työpaikalla. Näistä rikoksista noin puolet tapahtui uhrin työssä tai työpaikalla, noin 43 % epäillyn työssä tai työpaikalla ja loput sekä uhrin että epäillyn työpaikalla. Uhrin työssä tai työpaikalla tapahtuneista rikoksista valtaosa (yli 70 %) tapahtui ravintoloissa. Tällaiset rikokset voivat olla esimerkiksi ravintolan henkilökuntaan kohdistuvia fyysisiä tai henkisiä väkivallantekoja tai ravintolaan kohdistuvia vahingontekoja. Myös epäillyn työssä tai työpaikalla tapahtuneista rasistisista rikoksista yli puolet (n. 53 %) tapahtui ravintoloissa. Tyypillinen tapaus oli syrjintätapaus, jossa asiakkaalta kiellettiin sisäänpääsy ravintolaan hänen etnisen taustansa takia.

Työssä tai työpaikalla tapahtuneiden rikosten joukossa oli kahdeksan ilmoitusta, jotka koskivat poliisiin (5) tai muun viranomaisen (3) toimintaa. Rikosnimikkeet näissä ilmoituksissa olivat virkavelvollisuuden

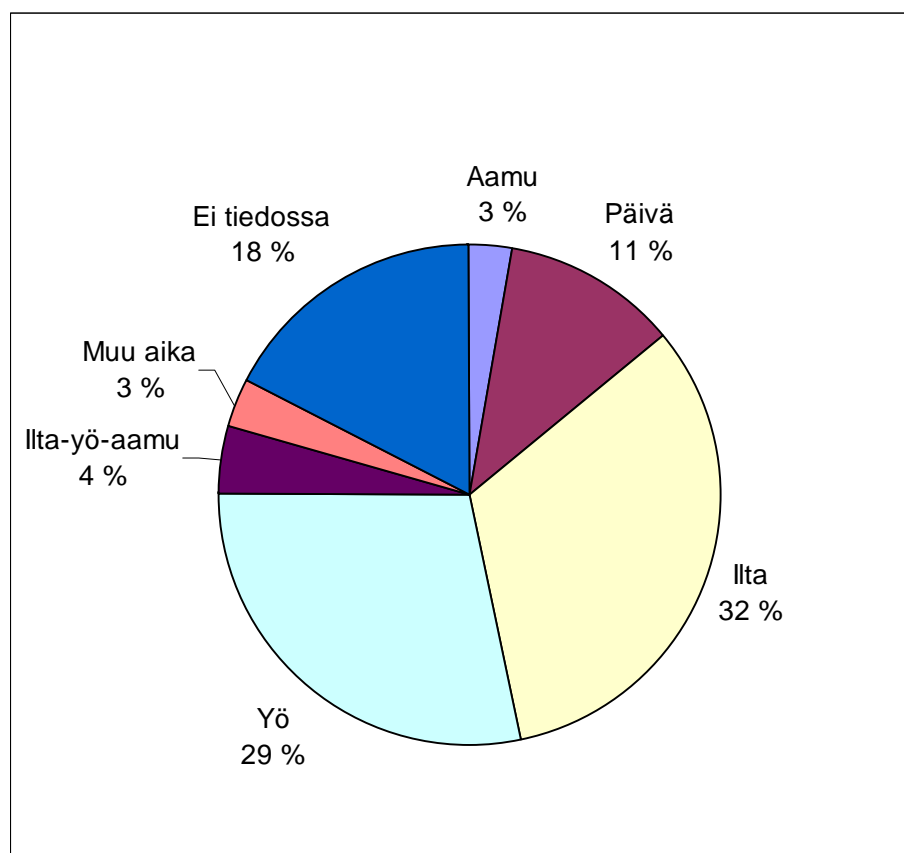
rikkominen, syrjintä, pahoinpitely, kunnianloukkaus ja muu tutkinta. Muuta viranomaista koskevat ilmoitukset olivat kaikki sellaisia, joissa asianomistaja koki tulleen kohdelluksi eriarvoisesti etnisen taustansa perusteella. Myös poliisia koskevien ilmoitusten joukossa oli yksi tällainen ilmoitus. Muut ilmoitukset liittyivät säilöönottotilanteisiin tai muihin tilanteisiin, joissa asianomistajan kunniaa oli loukattu tai häntä oli kohdeltu rasistisesti.

3.3 Tapahtuma-ajat

Aikaisempien vuosien tapaan valtaosa rasistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana (taulukko 5 ja kuvio 3). Noin kolmannes rasistisista rikoksista tapahtui illalla ja reilu neljäsosa yön aikana. Luokkaan "ilta-yö-aamu" oli luokiteltu vajaa 5 % rikoksista. Näistä tapauksista suurin osa oli illan ja aamun välillä tapahtuneita vahingontekoja, joissa tarkka tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. Päivällä tapahtui noin kymmenesosa rasistisista rikoksista ja aamulla vain noin kolme prosenttia.

Taulukko 5. Tapahtuma-ajat rasistisissa rikoksissa.

	N	%
Aamu	14	2,7
Päivä	60	11,5
Ilta	169	32,4
Yö	149	28,5
Ilta-yö-aamu	23	4,4
Muu aika	15	2,9
Ei tiedossa	92	17,6
Yhteensä	522	100

Kuvio 3. Tapahtuma-ajat rasistisissa rikoksissa, % (N=522).

4 RASISTISTEN RIKOSTEN UHRIT

Rasistisista rikoksista valtaosa (n. 80 %) kohdistui ulkomaalaisiin tai ulkomaalaisperäisiin henkilöihin (kansalaisuus tai syntymämaa muu kuin suomi tai ilmoituksesta kävi ilmi, että uhrin vanhemmista jompikumpi tai molemmat ulkomaalaisia). Hieman yli kymmenesosassa rasistisista rikoksista oli uhrina romani; yli puolet näistä rikoksista oli syrjintärikoksia. Noin 7 % rasistisista rikoksista kohdistui valtaväestön edustajiin. Valtaväestön edustaja joutui rasistisen rikoksen kohteeksi yleensä sen takia, että hänellä oli etniseen vähemmistöön kuuluva puoliso tai että hän oli etniseen vähemmistöön kuuluvan henkilön seurassa.

Rasististen rikosten uhreja oli aineistossa yhteensä 496. Osa uhreista oli joutunut rasistisen rikoksen kohteeksi useamman kerran: 16 henkilöä kaksi kertaa, kolme henkilöä kolme kertaa ja yksi henkilö neljä kertaa. Rikoksen kohteina oli siis yhteensä 471 eri henkilöä.

Taulukossa 6 on esitetty rasististen rikosten uhrin kansalaisuuden mukaan. Suurin kansalaisuusryhmä oli suomalaiset, joita oli rasististen rikosten uhreista yli 40 %. Suomalaisista uhreista yli puolet oli ulkomaalaisperäisiä, noin kolmannes romaneita ja loput valtaväestöön kuuluvia. Suomalaisten jälkeen suurimmat kansalaisuusryhmät olivat somalialaiset, venäläiset, irakilaiset, turkkilaiset, iranilaiset ja jugoslaviaalaiset. Näiden kansalaisuuksien edustajia oli rasististen rikosten uhrien joukossa yli 10. Näiden kansalaisuuksien edustajat olivat myös vuonna 2002 kymmenen yleisimmän rasististen rikosten kohteeksi joutuneen kansalaisuuden joukossa. Kun suhteutetaan näihin kansalaisuuksiin kohdistuneet rasistiset rikokset Suomessa asuviin kansalaisuuksiin, eniten rasistisia rikoksia kohdistui somaleihin ja vähiten venäläisiin.

Taulukko 6. Rasististen rikosten uhrin kansalaisuuden mukaan (yleisimmät kansalaisuudet).

	N	%
Suomi	215	43,3
Somalia	58	11,7
Venäjä	27	5,4
Irak	23	4,6
Turkki	23	4,6
Iran	19	3,8
Jugoslavia	15	3,0
Thaimaa	7	1,4
Tunisia	7	1,4
Afganistan	6	1,2
Bangladesh	5	1,0
Nigeria	5	1,0
Syyria	5	1,0
Viro	5	1,0
Muu	76	15,3
Yhteensä	496	100

Kaiken kaikkiaan ulkomaalaiset rasististen rikosten uhrin edustivat 57 eri kansalaisuutta (liitetaulukko 2). Suurin osa (n. 84 %) ulkomaalaisista rasististen rikosten uhreista asui Suomessa. Käymässä oli noin 5 % ja loppuissa tapauksissa (10 %) asumistietoa ei ollut saatavilla.

Myös syntymämaan mukaan tarkasteltuna tilanne näyttää melko samanlaiselta (taulukko 7). Rasististen rikosten uhreista vajaa neljännes oli syntynyt Suomessa. Suomessa syntyneistä rasististen rikosten uhreista noin puolet oli romaneita, vajaa viidennes ulkomaalaisperäisiä ja noin kolmannes valtaväestön edustajia. Somalialaiset, venäläiset, irakilaiset, turkkilaiset, iranilaiset ja jugoslavialaiset olivat myös syntymämaan mukaan tarkasteluna yleisimpiä rasististen rikosten kohteeksi joutuneita. Myös Neuvostoliitossa, Tunisiassa ja Marokossa syntyneitä oli rasististen rikosten uhreissa jonkin verran. Ruotsissa syntyneistä rasististen rikosten uhreista neljä oli romaneita, kaksi tummaihoisia ja kaksi oli joutunut rikoksen kohteeksi etniseen vähemmistöön kuuluvan puolison takia. Yksityiskohtainen lista rasististen rikosten uhrien syntymämaista on liitetaulukossa 3.

Taulukko 7. Rasististen rikosten uhrit syntymämaahan mukaan (yleisimmät syntymämaat).

	N	%
Suomi	114	23,0
Somalia	70	14,1
Irak	37	7,5
Turkki	31	6,3
Iran	27	5,4
Venäjä	26	5,2
Neuvostoliitto	17	3,4
Jugoslavia	16	3,2
Tunisia	10	2,0
Marokko	9	1,8
Ruotsi	8	1,6
Bangladesh	7	1,4
Nigeria	7	1,4
Thaimaa	7	1,4
Egypti	6	1,2
Viro	6	1,2
Afganistan	5	1,0
Syyria	5	1,0
Muu	88	17,7
Yhteensä	496	100

Syitä siihen, miksi tiettyjen etnisten ryhmien edustajat joutuvat rasististen rikosten uhreiksi muita useammin, voi olla monia. Edellä mainitut kansalaisuudet (Somalia, Venäjä, Irak, Turkki, Iran, Jugoslavia) olivat vuonna 2003 20 yleisimmän Suomessa esiintyvän ulkomaan kansalaisuuden joukossa (Tilastokeskus). Toisaalta tähän joukkoon kuuluivat myös sellaiset maat kuin Ruotsi, Britannia, Saksa ja Ranska, mutta näiden maiden kansalaisiin ei rasistisia rikoksia juurikaan kohdistunut. Rasismien kohteeksi joutuvatkin yleensä ns. "näkyvät vähemmistöt" eli sellaiset henkilöt, jotka selvimmin poikkeavat valtaväestöstä (ks. johdantoluku). Suomalaisten on havaittu suhtautuvan eri tavalla eri etnisiin vähemmistöihin; "etnisen hierarkian" alapäässä ovat somalit, arabit, venäläiset ja kurdit. Myös turkkilaisten, marokkolaisten, mustien afrikkalaisten ja entisten jugoslaavien maahanmuuttoon suhtaudutaan kielteisesti. (Jaakkola 1999, 82–83.)

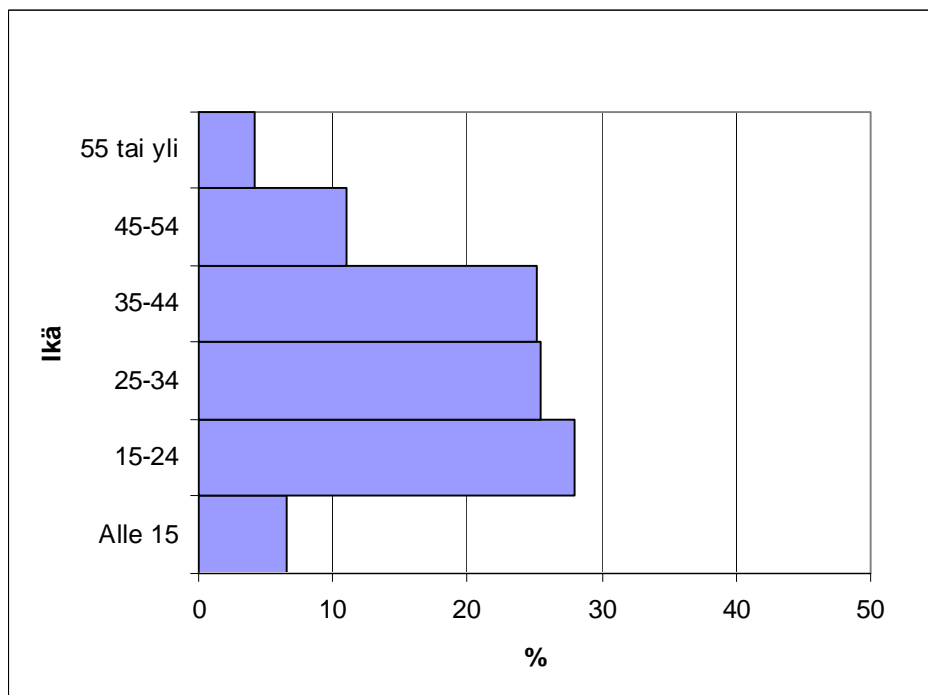
Rasististen rikosten uhreista noin 72 % oli miehiä (taulukko 8). Myös aikaisempina vuosina suurin osa rasistisista rikoksista on kohdis-

tunut miehiin; miesten osuus uhreista oli vuonna 2000 79 %, vuonna 2001 76 % ja vuonna 2002 75 %. Naisten osuus uhreista on siis kasvanut hieman joka vuosi.

Valtaosa rikoksista (lähes 80 %) sattui 15–44-vuotiaille (taulukko 8 ja kuvio 4). Suurin yksittäinen ikäryhmä oli 15–24-vuotiaat, kun vuosina 2000–2002 se on ollut 25–34-vuotiaat. Miehillä suurin ikäryhmä oli 15–24-vuotiaat ja naisilla 35–44-vuotiaat.

Taulukko 8. Racististen rikosten uhrin sukupuolen ja iän mukaan (sukupuoli ja ikä tiedossa), %.

Ikä	Miehet	Naiset	Kaikki
Alle 15	5,6	8,8	6,5
15-24	29,8	23,4	28,0
25-34	27,2	20,4	25,4
35-44	23,3	29,9	25,2
45-54	10,7	11,7	11,0
55 tai yli	3,4	5,8	4,1
Yhteensä	100	100	100
N	356	137	493

Kuvio 4. Racististen rikosten uhrin iän mukaan, % (N=493).

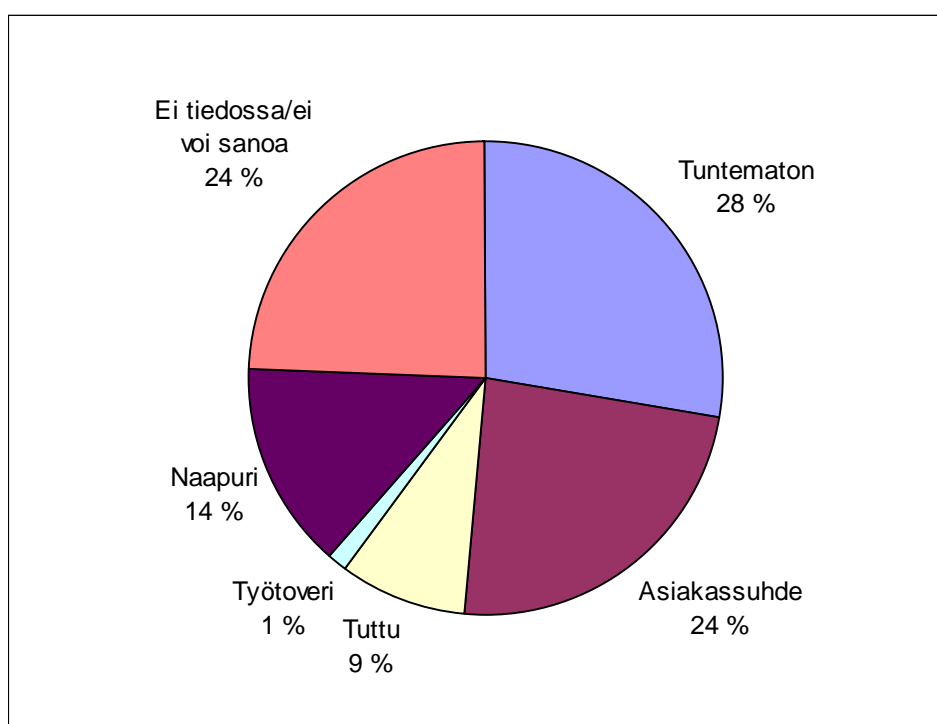
5 UHRIN JA EPÄILLYN SUHDE RASISTISISSA RIKOKSISSA

Noin kymmenesosassa rasistisista rikoksista epäiltyä ei ollut nimetty lainkaan. Näistä rikoksista noin puolet oli vahingontekoja. Noin 70 %:ssa rikoksista epäilty oli nimetty ja noin viidesosassa rikoksista epäilystä oli annettu jonkinlaiset tuntomerkit. Uhrin suhdetta epäiltyyn näissä rikoksissa kuvataan taulukossa 9 ja kuviossa 5. Noin 28 %:ssa rikoksista epäilty oli uhrille tuntematon. Uhrin ja epäillyn välillä oli asiakassuhde noin neljäsosassa rikoksista. Vajaa 15 % rikoksista oli uhrin naapurin tekemiä. Epäilty oli uhrille tuttu noin 9 %:ssa rikoksista. Lähes kaikki näistä tapauksista olivat sellaisia, joissa uhri tiesi epäillyn ulkonäöltä tai nimeltä, mutta ei kuitenkaan tuntenut tätä lähemmin. Työtoverin tekemiä rikoksia oli aineistossa vain muutama. Noin neljäsosassa rikoksista uhrin ja epäillyn suhde ei käynyt ilmi.

Uhrin ja epäillyn suhteen päättelemisen rikosilmoituksen tiedoista oli usein hankalaa. Useimmissa ilmoituksissa suhteen laadusta ei ollut mainintaa, vaan tieto piti lukea "rivien välistä". Näin ollen tietoa ei voida pitää täysin luotettavana. Voidaan kuitenkin sanoa, että useimmiten uhri ei tuntenut epäiltyä ainakaan hyvin, vaan kyse oli enemmänkin sattunnaisesta kohtaamisesta. Kun lasketaan yhteen tuttujen, työtoverien ja naapurien tekemät rikokset, voidaan sanoa, että uhri tiesi tai tunsu epäillyn noin neljäsosassa tapauksista. Jos luokkaan "asiakassuhde" luokitellut tapaukset olisi luokiteltu tuntemattomien tekemiksi, olisi tuntemattomien tekemien rikosten osuus noussut yli 50 %:n. Useimmiten asiakassuhteessa olleet uhri ja epäilty eivät varmaankaan tunteneet toisiaan en-tuudesta. (Vuosisia 2000–2002 koskevissa selvityksissä luokka "asiakassuhde" puuttui; näinä vuosina tuntemattomien tekemiä rikoksia oli noin puolet rasistisista rikoksista.) Myös osa "ei tiedossa/ei voi sanoa" -luokkaan luokitelluista tapauksista oli todennäköisesti tuntemattomien tekemiä.

Taulukko 9. Uhrin suhde epäiltyyn rasistisissa rikoksissa (epäilty nimetty tai annettu tuntomerkit.)

	N	%
Tuntematon	128	27,7
Asiakassuhde	109	23,6
Tuttu	40	8,7
Työtoveri	6	1,3
Naapuri	66	14,3
Ei tiedossa/ei voi sanoa	113	24,5
Yhteensä	462	100

Kuvio 5. Uhrin suhde epäiltyyn rasistisissa rikoksissa, % (N=462).

Tuntemattomien tekemistä rikoksista lähes 70 % oli eriasteisia pahoinpitelyrikoksia. Naapurien tekemissä rikoksissa tavallisimmat rikosnimikkeet olivat kotirauhan rikkominen, kunnianloukkaus ja laiton uhkaus. Asiakassuhteesta tapahtuneista rikoksista noin 40 % oli syrjintärikoksia; kunnianloukkauksia, laittomia uhkauksia ja eriasteisia pahoinpitelyrikoksia oli yhteensä myös noin 40 %.

6 EPÄILLYT RASISTISISSA RIKOKSISSA

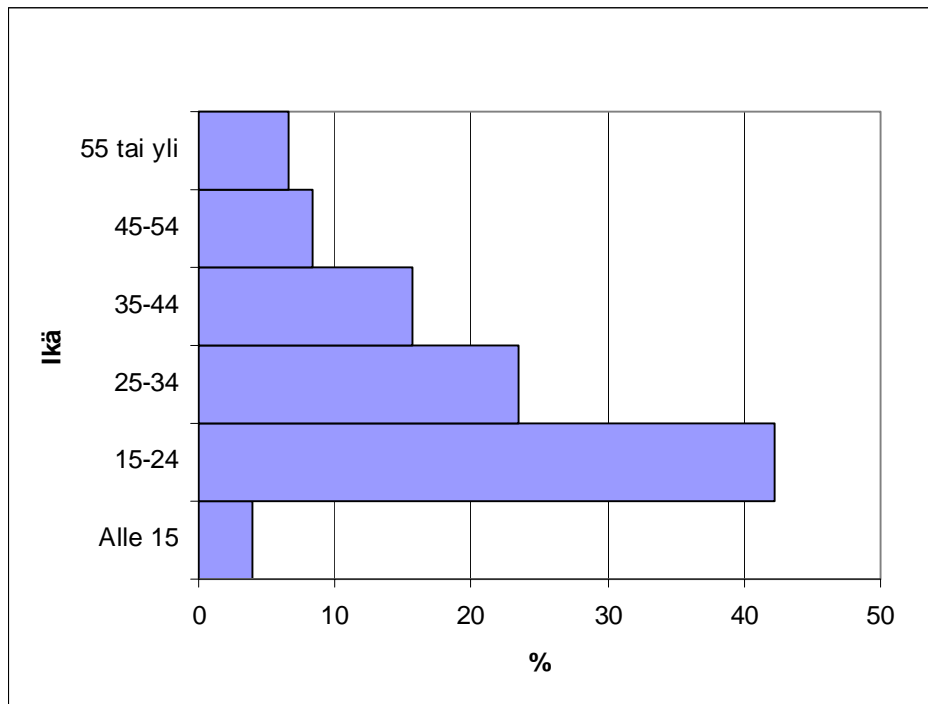
Rasistisista rikoksista epäiltynä oli yhteensä 356 eri henkilöä. (Näiden epäiltyjen henkilötiedot oli kirjattu rikosilmoituksiin; nämä tiedot eivät sisällä niitä epäiltyjä, joista oli mainittu ainoastaan tuntomerkit.) Näistä henkilöistä osa oli epäiltynä useista rikoksista. Epäillyistä noin 95 % oli Suomen kansalaisia ja noin 90 % oli syntynyt Suomessa. Ulkomaalaisia tai ulkomailla syntyneitä epäiltyjä oli yhteensä 33 eli noin 9 % epäillyistä. Kuuden näistä epäillyistä voidaan katsoa syyllistyneen valtaväestöön kohdistuneeseen rasistiseen rikokseen (yhteensä kolme rikosta). Muut ulkomaalaisten tai ulkomaalaisperäisten henkilöiden tekemät rikokset liittyivät etnisten vähemmistöjen välisiin rikoksiin tai olivat sellaisia rikoksia, joissa epäiltyä voitiin pitää valtaväestöön kuuluvana, vaikka hän olikin syntynyt muualla kuin Suomessa.

Rasistisista rikoksista epäillyistä valtaosa (n. 86 %) oli miehiä (taulukko 10). Yli 40 % epäillyistä oli iältään 15–24-vuotiaita (kuvio 6); tavallisin ikä (moodi) oli 23 vuotta. Ikäryhmän 15–24 sisällä 20–24-vuotiaita oli hieman enemmän (53 %) kuin 15–19-vuotiaita (47 %). Miehillä selvästi suurin ikäryhmä oli 15–24-vuotiaat, kun taas naisilla sekä ikäryhmään 15–24-vuotiaat että ikäryhmään 35–44-vuotiaat kuului noin neljäsosa epäillyistä.

Myös aikaisempina vuosina suurin osa epäillyistä on ollut miehiä (vuonna 2002 90 %, vuonna 2001 82 % ja vuonna 2000 89 %). Epäillyt ovat olleet myös varsin nuoria; vuonna 2002 ikäjakauman huippu oli 16-vuotiaiden ja vuonna 2001 18-vuotiaiden kohdalla. Suurin ikäryhmä on myös vuosina 2000–2002 ollut 15–24-vuotiaat.

Taulukko 10. Rasistisista rikoksista epäilty sukupuolen ja iän mukaan (sukupuoli ja ikä tiedossa), %.

Ikä	Miehet	Naiset	Kaikki
Alle 15	3,7	6,0	4,0
15-24	44,9	26,0	42,2
25-34	24,6	16,0	23,4
35-44	14,0	26,0	15,7
45-54	6,6	18,0	8,3
55 tai yli	6,3	8,0	6,6
Yhteensä	100	100	100
N	301	50	351

Kuvio 6. Rasistisista rikoksista epäilty iän mukaan, % (N=351).

Skinit mainittiin 41 rikoksen yhteydessä (kaikista 522 rasistisesta rikoksesta). Skinien tekemistä rikoksista noin 65 % oli eriasteisia pahoinpitelyrikoksia.

7 RASISTISTEN RIKOSTEN RYHMITTELYÄ

Rasistisia rikoksia voidaan ryhmitellä aikaisempien vuosien tapaan (esim. Sisäministeriö 2003). *Suurimman rasististen rikosten ryhmän muodostivat eriaisteiset pahoinpitelyt.* Yhteensä pahoinpitelyn yrityksiä ja eriaisteisia pahoinpitelyitä oli 209 kappaletta eli noin 40 % rasistisista rikoksista. Lähes puolet (n. 47 %) eriaisteisista pahoinpitelyrikoksista tapahtui ulkona julkisella paikalla (tie, katu, tori). Noin viidennes pahoinpitelyrikoksista tapahtui ravintoloissa. Valtaosa pahoinpitelyistä (n. 75 %) sattui illan tai yön aikana. Yli 40 %:ssa pahoinpitelyrikoksista tekijä oli uhrille tuntematon. Hieman yli kymmenesosassa pahoinpitelyrikoksista uhri ja epäilty olivat asiakassuhteessa. Kuudessa pahoinpitelyä koskevassa rikosilmoituksessa tapahtumaa kuvattiin joukkotappeluksi.

Toisen suuren rasististen rikosten ryhmän muodostivat kunnianloukkaukset ja laittomat uhkaukset. Näitä rikoksia oli yhteensä 122 kappaletta eli vajaa neljännes rasistisista rikoksista. Kunnianloukkaukset olivat rasistista nimittelyä, joka liittyi uhrien ulkonäköön ja etniseen taustaan. Noin viidennes kunnianloukkauksista tapahtui uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä, jolloin tekijänä oli yleensä naapuri. Julkisella paikalla ulkona tapahtui samoin noin viidesosa kunnianloukkauksista, jolloin tekijä oli useammin uhrille tuntematon. Noin neljännes kunnianloukkauksista tapahtui ravintolassa, jolloin tekijänä oli usein asiakas ja kohteena ravintolan työntekijä tai omistaja. Laittomat uhkaukset olivat usein väkivallalla ja tappamisella uhkailua. Uhria saatettiin myös käskää poistumaan maasta. Joskus uhkausta tehostettiin näyttämällä jotain asetta. Laittomat uhkaukset tapahtuivat useimmiten ulkona julkisella paikalla (n. 31 %), uhrin asunnossa (n. 20 %) tai uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä (n. 19 %). Noin kolmasosassa laittomista uhkauksista tekijä oli uhrille tuntematon ja noin neljäsosassa epäilty oli uhrin naapuri.

Eriasteisia vahingontekoja oli yhteensä noin 15 % rasistisista rikoksista. Vahingonteot kohdistuivat usein ulkomaalaisten tai ulkomalaisperäisten henkilöiden autoihin tai heidän omistamiinsa tai pitämiinsä ravintoloihin (pizzeriat, kebab-ravintolat). Vahingonteoista noin puolet

tapahtui illan ja yön aikana. Lisäksi luokkaan ”ilta-yö-aamu” oli luokiteltu noin neljännes vahingonteoista. Vahingonteoista lähes 40 % oli sellaisia, jossa epäiltyä ei ollut nimetty lainkaan.

Syrjintärikoksia oli hieman alle 10 % rasistisista rikoksista. Syrjinnöistä noin 66 % tapahtui ravintoloissa. Tyypillisessä syrjintätapauksessa etniseen vähemmistöön kuuluvalta henkilöltä kiellettiin sisäänpääsy ravintolaan. Noin 80 % syrjintärikoksista kohdistui romaneihin.

Eriasteisia kotirauhan rikkomisia oli yhteensä 21 eli alle 5 % rasistisista rikoksista. Kotirauhan rikkomiset tapahtuivat uhrin asunnossa tai asuintalon pihalla tai porraskäytävässä. Kotirauhaa rikottiin esimerkiksi soittelemalla häiriöpuheluita ja vahingoittamalla tai rikkomalla asunnon ikkunoita ja ovia. Yli puolet kotirauhan rikkomisista oli naapureiden tekemiä.

Oman pienen ryhmänsä rasistisista rikoksista muodostivat teot, jotka oli suunnattu yleisesti ulkomaalaisia tai jotakin tiettyä etnistä ryhmää vastaan. Tällaisia rikoksia olivat esimerkiksi rasistisen materiaalin levittäminen Internetissä tai ”esitteiden” avulla. Rasistisia kirjeitä tai materiaalia oli lähetetty myös erilaisille yhdistyksille. Näistä rikoksista neljä oli nimikkeellä ”kiihottaminen kansanryhmää vastaan” ja viisi nimikkeellä ”muu tutkinta”.

8 RASISTISET RIKOKSET ALUEELLISESTI TARKASTELTUNA

Taulukossa 11 ja kuviossa 7 on esitetty rasistiset rikokset lääneittäin. Yli puolet rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä, missä suuri osa Suomen ulkomaalaisesta väestöstä asuukin. Länsi-Suomen läänissä tapahtui noin neljännes ja Itä-Suomen ja Oulun läänissä molemmissa noin kymmenesosa rasistisista rikoksista. Lapin läänissä tapahtui noin 2 % rasistisista rikoksista. Ahvenanmaalla ei tämän selvityksen tietojen mukaan tapahtunut vuonna 2003 yhtään rasistista rikosta.

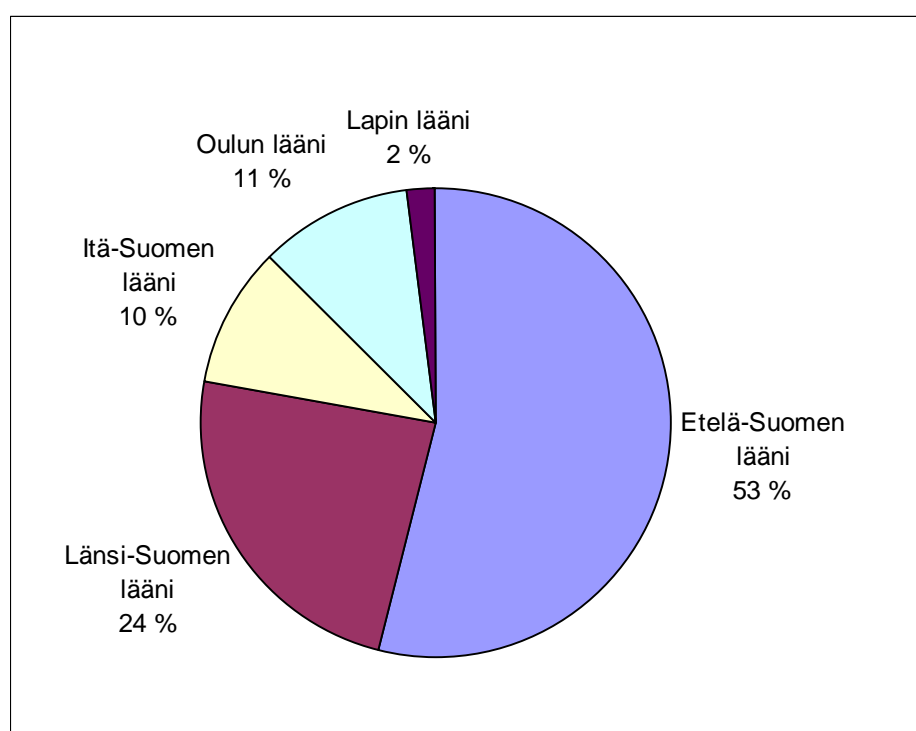
Myös vuosina 2000–2002 noin puolet rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä (vuonna 2002 59 %, vuonna 2001 50 % ja vuonna 2000 59 %). Toiseksi eniten rasistisia rikoksia on näinä vuosina tapahtunut Länsi-Suomen läänissä. Itä-Suomen läänin osuus rasistisista rikoksista oli vuonna 2003 pienempi kuin vuosina 2000–2002. Oulun läänin osuus taas oli vuonna 2003 hieman aikaisempia vuosia suurempi.

Kun suhteutetaan rasististen rikosten määrä läänin ulkomaalaiseen väestöön, tapahtui Etelä-Suomen läänissä ja Länsi-Suomen läänissä 4,3 rasistista rikosta tuhatta ulkomaalaista kohti, Itä-Suomen läänissä 9,1, Oulun läänissä 13,6 ja Lapin läänissä 5,4.⁵ Vaikka rasistisia rikoksia tapahtui siis määrällisesti eniten Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen lääneissä, suhteessa ulkomaalaiseen väestöön niitä oli vähemmän kuin muissa lääneissä. Kaikki rasististen rikosten uhrin eivät kuitenkaan olleet ulkomaalaisia, ja kaikki ulkomaalaiset uhrin eivät asuneet Suomessa. Kun otetaan huomioon vain Suomessa asuville ulkomaan kansalaisille tapahtuneet rasistiset rikokset ja suhteutetaan ne läänin ulkomaalaiseen väestöön, Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen läänissä tapahtui noin kaksi rikosta tuhatta ulkomaalaista kohti, Itä-Suomen läänissä 4,3, Oulun läänissä 6,4 ja Lapin läänissä alle yksi.

⁵ Vuonna 2003 Etelä-Suomen läänissä asui 65 156 ulkomaisten kansalaista, Länsi-Suomen läänissä 28 896, Itä-Suomen läänissä 5 634, Oulun läänissä 4 059 ja Lapin läänissä 1 863 (Tilastokeskus, StatFin-tilastopalvelu).

Taulukko 11. Rasistiset rikokset lääneittäin.

	N	%
Etelä-Suomen lääni	281	53,8
Länsi-Suomen lääni	125	23,9
Itä-Suomen lääni	51	9,8
Oulun lääni	55	10,5
Lapin lääni	10	1,9
Yhteensä	522	100

Kuvio 7. Rasistiset rikokset lääneittäin, % (N=522).

Taulukossa 12 on esitetty rasistiset rikokset kunnittain. Lähes kolmannes koko maan rasistisista rikoksista tapahtui Helsingissä. Rikosluvuiltaan seuraavaksi suurimmat kunnat Etelä-Suomen läänissä olivat Espoo ja Vantaa; lähes 40 % rasistisista rikoksista tapahtui siis pääkaupunkiseudulla. Länsi-Suomen läänissä eniten rasistisia rikoksia tapahtui Tampereella, Turussa ja Jyväskylässä. Itä-Suomen läänissä rikosluvuiltaan suurimmat kunnat olivat Joensuu, Mikkeli ja Kuopio ja Oulun läänissä Kajaani ja Oulu.

Helsinki on myös aikaisempina vuosina ollut rikosluvuiltaan selvästi suurin kunta. Kun katsotaan taulukosta 12 kymmenen kuntaa, joissa esiintyi vuonna 2003 eniten rasistisia rikoksia, havaitaan, että näistä kunnista muut paitsi Kajaani, Turku ja Lahti olivat myös vuonna 2002 ”kymmenen kärjessä”; vuonna 2001 kaikki kunnat Kajaanian ja Lahtea lukuun ottamatta olivat mukana.

Kun kymmenen rikosluvuiltaan suurimman kunnan rikosluvut suhteutetaan kunnissa asuvien ulkomaalaisten määriin, tapahtui eniten rasistisia rikoksia Kajaanissa, Joensuussa ja Oulussa ja vähiten Espoossa, Vantaalla ja Turussa. Helsinki sijoittui vertailussa keskivaiheille. Kun sama suhteutus tehdään Suomessa asuviin ulkomaalaisiin kohdistuneille rikoksille, pysyvät rikosluvuiltaan suhteellisesti suurimmat ja pienimmät kunnat samoina.

Taulukko 12. Rasistiset rikokset kunnittain (rikosluvuiltaan suurimmat kunnat).

	N	%
Helsinki	159	30,5
Espoo	27	5,2
Tampere	26	5,0
Kajaani	22	4,2
Oulu	21	4,0
Joensuu	20	3,8
Vantaa	20	3,8
Turku	18	3,4
Jyväskylä	13	2,5
Lahti	12	2,3
Mikkeli	11	2,1
Hämeenlinna	8	1,5
Lappeenranta	7	1,3
Porvoo	7	1,3
Kuopio	6	1,1
Muu	145	27,8
Yhteensä	522	100

9 LOPUKSI

Tässä selvityksessä kartoitettiin vuonna 2003 Suomessa tapahtuneita poliisin tietoon tulleita rassistisia rikoksia. Selvitys on jatkoa aikaisemmille sisäasiainministeriön selvityksille. Rikoslukuja vertailtaessa on otettava huomioon se, että eri vuosien selvitykset eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään.

Vuonna 2003 tapahtui 522 poliisin tietoon tullutta rassistista rikosta. Rassististen rikosten määrä oli suurempi kuin kahtena edellisellä vuonna, mutta suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2000. Tämän selvityksen perusteella ei voida tehdä sitä johtopäätöstä, että rassistiset rikokset olisivat lisääntyneet. Rassististen rikosten suurempi määrä voi johtua ainakin osittain siitä, että tässä selvityksessä käytetyllä menetelmällä on tavoitettu suurempi osa poliisin tietoon tulleista rassistisista rikoksista kuin aikaisemmissa selvityksissä. Myös rassististen rikosten ilmoitusalttius saattaa vaihdella eri vuosina.

Yleisin rassistinen rikos oli pahoinpitely. Muita yleisiä rikosnimikkeitä olivat vahingonteko, kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja syrjintä. Rassistisista rikoksista noin kolmannes tapahtui julkisella ulkoilmapaikalalla (tie, katu, tori) ja noin neljännes ravintoloissa. Valtaosa rassistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana.

Rassistisista rikoksista valtaosa (n. 80 %) kohdistui ulkomaalaisiin tai ulkomaalaisperäisiin henkilöihin. Hieman yli kymmenesosassa rassistisista rikoksista uhri oli romani. Yli 40 % rassististen rikosten uhreista oli Suomen kansalaisia; suomalaisten jälkeen suurimmat kansalaisuusryhmät olivat somalialaiset, venäläiset, irakilaiset, turkkilaiset, iranilaiset ja jugoslavialaiset. Rassististen rikosten uhreista yli 70 % oli miehiä. Lähes 80 % rassististen rikosten uhreista oli 15–44-vuotiaita. Myös rassistisista rikoksista epäillyistä valtaosa (n. 86 %) oli miehiä. Epäillyistä suurin osa oli suomalaisia. Yli 40 % epäillyistä oli iältään 15–24-vuotiaita; tavallisin ikä oli 23 vuotta.

Noin 28 %:ssa niistä rikoksista, joissa epäilty oli nimetty tai hänestä oli annettu tuntomerkit, epäilty oli uhrille tuntematon. Uhrin ja epäillyn

välillä oli asiakassuhde noin neljäsosassa rikoksista. Noin neljäsosassa tapauksista uhri tiesi tai tunsi epäillyn (epäilty oli uhrin tuttu, työtoveri tai naapuri).

Yli puolet rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä, missä suuri osa Suomen ulkomaalaisesta väestöstä asuukin. Helsingissä tapahtui lähes kolmannes koko maan rasistisista rikoksista.

Tämä selvitys kertoo vain poliisin tietoon tulleista rasistisista rikoksista; suuri osa rasistisista rikoksista jäänee ilmoittamatta poliisille. Maahanmuuttajien uhritutkimuksessa (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 99–100) rasistisen rikoksen uhriksi joutuneista 71 % ja syrjivän kohtelun uhriksi joutuneista 86 % ei ollut koskaan ilmoittanut rikoksesta poliisille. Voidaan olettaa, että erityisesti lievät rasistiset rikokset jäävät ilmoittamatta poliisille; tätä oletusta tukee se, että uhritutkimuksen mukaan yleisin rasistinen rikos oli solvaus, kun taas tämän selvityksen mukaan tavallisin rasistinen rikos oli pahoinpitely.

Osa poliisin tietoonkin tulleista rasistisista rikoksista voi jäädä tämän selvityksen ulkopuolelle. Rasististen rikosilmoitusten poimiminen kaikkien rikosilmoitusten joukosta ei ole ongelmatonta (luku 2); esimerkiksi rasististen rikosten seulominen kansalaisuus- ja syntymämaatietoja käyttämällä käy koko ajan hankalammaksi. Helpoiten rasististen rikosten poimiminen kävisi rasismikoodin avulla; ongelmana on se, ettei kaikkia rasistisia rikoksia merkitä rasismikoodilla. Tämän selvityksen 387 rasistiseksi luokitellusta rikosilmoituksesta poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla 202 eli noin 52 %. Rikoksen rasistisuuden päättelemisen jälkikäteen rikosilmoituksen tietojen perusteella on hyvin hankalaa. Tämän takia olisi tärkeää, että tapauksen tunteva henkilö luokittelisi ilmoituksen rasismijutuksi, jos siihen on aihetta.

Tämä selvitys perustuu rikosilmoituksiin kirjattuihin tietoihin. Näin ollen yksilölliset ja alueelliset erot kirjaamistavoissa saattavat vaikuttaa tuloksiin. Osaan ilmoituksista oli kirjattu tapahtumien kulku tarkasti, kun taas osassa ilmoituksista oli vain niukat tiedot, mikä saattaa tietysti joutua myös siitä, ettei tapahtumien kulusta ollut enempää tietoa. Myös rasismikoodia saatetaan käyttää eri tavalla eri paikkakunnilla.

Kuten aikaisemmin mainittiin, rikoksen motiivin päättelemisen rikosilmoituksen tietojen perusteella osoittautui hankalaksi. Rikoksen luokittelemisessa rasistiseksi on aina kyse tulkinnasta; eri henkilöt saattaisivat tulkita samaa tapahtumaa eri tavalla. Selvityksen tuloksiin saattaa vaikuttaa siis myös se, kuka selvitystä tekee.

Edellä mainituista puutteista ja ongelmista huolimatta tämä selvitys antaa tietoa sekä poliisin tietoon tulleiden rasististen rikosten määrästä vuonna 2003 että näiden rikosten ominaispiirteistä. Tulevaisuudessa olisi tärkeää kehittää kattavaa ja vertailukelpoista rasististen rikosten seurantajärjestelmää; tämä selvitys on osaltaan pyrkinyt vastaamaan myös tähän haasteeseen.

LÄHTEET

- Jaakkola, Magdalena (1999): Maahanmuutto ja etniset asenteet. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987–1999. Työpoliittinen tutkimus 213. Työministeriö, Helsinki.
- Jacobs, James B. & Potter, Kimberly (1998): Hate Crimes. Criminal Law & Identity Politics. Oxford University Press, Oxford.
- Jalas, Johanna (2004): Viharikokset haaste Suomellekin. Helsingin Sanomat (Vieraskynä) 3.9.2004.
- Jasinskaja-Lahti, Inga & Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina (2002): Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Gaudeamus, Helsinki.
- Makkonen, Timo (1997): Rasismin ja etnisen syrjinnän seurantajärjestelmä. Teoksessa Suvaitsevaan Suomeen – kokemuksia kampanjavuosilta. Työministeriö, Helsinki.
- Makkonen, Timo (2000): Rasismi Suomessa 2000. Tutkimusraportti. Ihmisoikeusliitto, Helsinki.
- Määttänen, Merja (2003): Tienraivaajapoliisit. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvien poliisien rekrytoitumisesta ja kokemuksista poliisin työssä. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 15. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- Pohjanpää, Kirsti & Paananen, Seppo & Nieminen, Mauri (2003): Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Tilastokeskus, Helsinki.
- Racism and Xenophobia in the EU Member States – trends, developments and good practice in 2002. EUMC Annual Report – Part 2. (<http://www.eumc.eu.int/eumc/index.php>)
- Sisäasiainministeriö (1998): Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1997. Poliisiosaston julkaisu 4/1998.
- Sisäasiainministeriö (1999): Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1998. Poliisiosaston julkaisu 11/1999.
- Sisäasiainministeriö (2000): Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 1999. Poliisiosaston julkaisu 9/2000.
- Sisäasiainministeriö (2001): Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2000. Poliisiosaston julkaisu 15/2001.
- Sisäasiainministeriö (2002): Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2001. Poliisiosaston julkaisu 12/2002.
- Sisäasiainministeriö (2003): Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 2002. Poliisiosaston julkaisu 12/2003.
- Tilastokeskus (<http://www.tilastokeskus.fi/>: Tilastot ja StatFin -tilastopalvelu)

LIITTEET

LIITE 1 AINEISTON MUODOSTAMINEN RASISMISELVITYKSISSÄ 1997–2003

- **Vuotta 1997 koskeva selvitys:** aineistoon poimittiin ilmoitukset, joissa ainakin yhden asianomistajan kansalaisuus tai syntymämaa oli muu kuin Suomi. Pöiminnassa olivat mukana vain tietyt rikosnimikkeet (68 rikosnimikettä). Lisäksi aineistoon otettiin mukaan kaikki ilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä tuhotyö, kiihottaminen kansanryhmää vastaan tai syrjintä. Alkuperäisen aineiston koko oli 1 276 ilmoitusta. Nämä kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuotta 1998 koskeva selvitys:** aineistoon poimittiin kaikki rikosilmoitukset, joissa ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen henkilö oli rikoksen uhrina (kansalaisuus tai syntymämaa muu kuin Suomi). Alkuperäisen aineiston koko oli 4 101 ilmoitusta. Kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuotta 1999 koskeva selvitys:** aineistoon poimittiin kaikki rikosilmoitukset, joissa ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen henkilö oli rikoksen uhrina (kansalaisuus tai syntymämaa muu kuin Suomi). Pöiminnassa olivat mukana vain tietyt rikosnimikkeet. Alkuperäisen aineiston koko oli 3 547 ilmoitusta. Kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuosia 2000–2002 koskevat selvitykset:** aineistoon poimittiin 1) kaikki sellaiset rikosilmoitukset, joihin kirjatuiissa rikosnimikkeissä todennäköisimmin esiintyy rasistisia piirteitä ja joissa oli asianomistajana ainakin yksi sellainen henkilö, jonka kansalaisuus tai syntymämaa on muu kuin ”suomi”, 2) kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryjintä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja 3) kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt erillisellä rasismikoodilla. Tämän jälkeen kaikki ilmoitukset käytiin läpi. Alkuperäisen aineiston koko vuonna 2000 oli 4 090 ilmoitusta, vuonna 2001 3 762 ilmoitusta ja vuonna 2002 4 122 ilmoitusta.

- **Vuotta 2003 koskeva selvitys:** aineistoon poimittiin 1) kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla, 2) kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan, 3) rikosilmoitukset, joihin kirjatuiissa rikosnimikkeissä rasistisia piirteitä todennäköisimmin ilmenee ja joissa asianomistajana oli ainakin yksi ulkomaalainen tai ulkomaalaisyntyinen eli hänen kansalaisuudekseen ja/tai syntymämaakseen on kirjattu muu kuin "suomi" ja 4) kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä "rasism" tai "rasist". *Nämä poimintaehdot olivat viimeistä ehtoa lukuun ottamatta samat kuin vuosia 2000–2002 koskevissa selvityksissä.* Alkuperäisen aineiston koko oli 4 784 ilmoitusta. *Kaikkia ilmoituksia ei käyty läpi, vaan niiden joukosta poimittiin hakusanoilla varsinainen aineisto.*
- Aineistojen keruutapoja on muutettu, koska on pyritty löytämään parempia ja ajanmukaisempia tapoja kerätä aineisto. Vuoden 2003 keruun uudistamisen tavoitteena oli toisaalta saada mukaan sellaisia tapauksia, jotka olisivat aikaisemmin voineet jäädä aineiston ulkopuolelle ("rasism"/"rasist" -poimintaehto raaka-aineiston poimintavaiheessa), ja toisaalta vähentää sellaisten luettavien ilmoitusten määrää, jotka saadaan valituilla poimintaehdoilla, mutta jotka eivät kuitenkaan sisällä rasismia (tämän vuoksi käytettiin hakusanoja poiminnan toisessa vaiheessa).

LIITE 2 POIMINNASSA MUKANA OLLEET RIKOSNIMIKKEET (poimintaehto 3)

HEITTEILLEPANO
ILKIVALTA
JULKISRAUHAN RIKKOMINEN
KIIHOTTAMINEN KANSANRYHMÄÄ VASTAAN
KOTIRAUHAN RIKKOMINEN
KUNNIANLOUKKAUS
KUOLEMANTUOTTAMUS
LAITON SIKIÖN LÄHDETTÄMINEN
LAITON SIKIÖN LÄHDETTÄMINEN NAISEN TAHTOMATTA
LAITON SIKIÖN LÄHDETTÄMISEN YRITYS NAISEN TAHTOMATTA
LAITON SIKIÖN(SÄ) LÄHDETTÄMISEN YRITYS
LAITON SIKIÖNSÄ LÄHDETTÄMINEN
LAITON UHKAUS
LAITTOMAN MAAHANTULON JÄRJESTÄMINEN
LAPSEN OMAVALTAINEN HUOSTAANOTTO
LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ
LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄKSIKÄYTÖN YRITYS
LAPSENSURMA
LAPSENSURMAN YRITYS
LIEVÄ PAHOINPITELY
LIEVÄ VAHINGONTEKO
LÄHESTYMISKIELLON RIKKOMINEN
MURHA
MURHAN YRITYS
PAHOINPITELY
PAHOINPITELYN YRITYS
PAKOTTAMINEN
PAKOTTAMINEN SEKSUAALISEEN TEKOON
PAKOTTAMINEN SUKUPUOLIIHTEYTEEN
PELASTUSTOIMEN LAIMINLYÖNTI
RAISKAUKSEN YRITYS
RAISKAUS
SUKUPUOLIIHTEYTEEN PAKOTTAMISEN YRITYS
SURMA
SURMAN YRITYS
SYRJINTÄ
TAPON YRITYS
TAPPELUUN OSALLISTUMINEN
TAPPO
TUHOTYÖ
TUHOTYÖN YRITYS

TUOTTAMUKSELLINEN VAPAUDENRIISTO
TYÖSYRJINTÄ
TÖRKEÄ JULKISRAUHAN RIKKOMINEN
TÖRKEÄ KOTIRAUHAN RIKKOMINEN
TÖRKEÄ KUNNIANLOUKKAUS
TÖRKEÄ KUOLEMANTUOTTAMUS
TÖRKEÄ LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ
TÖRKEÄ PAHOINPITELY
TÖRKEÄ RAISKAUS
TÖRKEÄ TUHOTYÖ
TÖRKEÄ VAHINGONTEKO
TÖRKEÄ VAMMANTUOTTAMUS
TÖRKEÄ VAPAUDENRIISTO
TÖRKEÄN LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN YRITYS
TÖRKEÄN LUVATTOMAN KÄYTÖN YRITYS
TÖRKEÄN PAHOINPITELYN YRITYS
TÖRKEÄN RAISKAUKSEN YRITYS
TÖRKEÄN TUHOTYÖN YRITYS
VAARAN AIHEUTTAMINEN
VAHINGONTEKO
VAMMANTUOTTAMUS
VAPAUDENRIISTO
VÄKIVALTAINEN YKSITYISEN KOTIRAUHAN RIKKOMINEN
YKSITYISELÄMÄÄ LOUKKAAVA TIEDON LEVITTÄMINEN

LIITE 3 MUUTTUJIEN LUOKITUKSISTA

Tapahtumapaikka. Tapahtumapaikat luokiteltiin kymmeneen eri luokkaan: 1) uhrin asunto, 2) muu asunto, 3) uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, 4) muu piha tai porraskäytävä, 5) koulu tai koulualue, 6) baari, ravintola, tanssi-paikka, 7) muu julkinen rakennus, 8) tie tai katu, tori tai muu julkinen paikka, 9) julkinen kulkuväline ja 10) muu paikka/ei tiedossa. Uhrin asunnossa tapahtuneiksi luokiteltiin sisällä uhrin asunnossa tapahtuneet teot, ulkoapäin uhrin asuntoon kohdistuneet teot kuten ikkunan tai ovien särkemiset sekä uhrin saamat kirjeet ja puhelinsoitot. Muussa asunnossa tapahtuneiksi luokiteltiin jonkun muun henkilön kuin uhrin asunnossa tapahtuneet teot. Uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä tapahtuneiksi luokiteltiin sellaiset teot, jotka olivat tapahtuneet uhrin asuintalon pihassa, parkkipaikalla, porraskäytävässä tai esimerkiksi pesutuvassa. "Muu piha tai porraskäytävä" -luokkaan luokiteltiin vastaavasti sellaiset teot, jotka olivat tapahtuneet jonkun muun henkilön pihalla tai vieraassa porraskäytävässä. Koulussa tai koulualueella tapahtuneiksi luokiteltiin koulurakennuksessa tai koulun pihalla tapahtuneet teot. "Baari, ravintola, tanssi-paikka" -luokkaan kuuluivat sisällä ravintoloissa ja baareissa tapahtuneet rikokset. Tähän luokkaan luokiteltiin myös ravintolaan ulkoapäin kohdistuneet teot kuten ikkunoiden rikkomiset. Muissa julkisissa rakennuksissa tapahtuneiksi luokiteltiin esimerkiksi kaupoissa, ostoskeskuk-sissa ja julkisissa virastorakennuksissa tapahtuneet teot. "Tie tai katu, tori tai muu julkinen paikka" -luokkaan kuuluivat kaikki ulkona julkisella paikalla ta-pahtuneet rikokset, kuten kadulla, torilla, puistossa tai ravintolan edustalla tapahtuneet rikokset. Tähän luokkaan luokiteltiin myös ulkona liikenneasemil-la tapahtuneet rikokset. Julkisissa kulkuvälineissä tapahtuneiksi luokiteltiin bussissa, junassa, raitiovaunussa tai matkustajalaivalla sattuneet rikokset. Sellaiset rikokset, joissa tapahtumapaikka ei ollut tiedossa tai joita ei voitu luokitella mihinkään edellä mainituista luokista, luokiteltiin viimeiseen luok-kaan "muu paikka/ei tiedossa". Edellä mainituista luokista yksityistä tilaa on oikeastaan vain uhrin asunto tai muu asunto. Uhrin asuintalon pihaa tai por-raskäytävää voidaan ajatella puoliksi yksityisenä, puoliksi julkisena tilana. Julkista tilaa se on siinä mielessä, että myös ulkopuolisilla on mahdollisuus päästä sinne.

Tapahtuma-aika. Tapahtuma-aika luokiteltiin 7 eri luokkaan: 1) aamu, 2) päivä, 3) ilta, 4) yö, 5) ilta-yö-aamu, 6) muu aika ja 7) ei tiedossa. Aamulla tapahtuneiksi luokiteltiin klo 5,00–10,59 tapahtuneet rikokset, päivällä tapahtuneiksi klo 11,00–16,59 tapahtuneet rikokset, illalla tapahtuneiksi klo 17,00–22,59 sattuneet teot ja yöllä tapahtuneiksi klo 23,00–04,59 tapahtuneet rikokset. Luokkaan "ilta-yö-aamu" luokiteltiin illan ja aamun välillä tapahtuneet rikokset, joiden tarkka tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. "Muu aika" -luokkaan luokiteltiin esimerkiksi aamun ja illan välillä tapahtuneet rikokset ja sellaiset rikokset, joita ei voitu luokitella muihin edellä mainittuihin luokkiin. "Ei tiedossa" -luokkaan jäivät sellaiset rikokset, joiden tapahtuma-aika ei ollut lainkaan tiedossa.

Uhrin suhde epäiltyyn. "Uhrin suhde epäiltyyn" -muuttujassa oli kuusi luokkaa. Tuntematon-luokkaan luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa ilmoituksessa mainittiin epäillyn olevan uhrille tuntematon tai joissa puhuttiin epäilystä, "joka myöhemmin osoittautui X:ksi". Tähän luokkaan luokiteltiin myös sellaiset tapaukset, joissa voitiin muuten päätellä epäillyn olevan todennäköisesti uhrille tuntematon. Asiakassuhde-luokkaan luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa uhrin ja epäillyn välillä oli jonkinlainen asiakassuhde, esimerkiksi uhri oli ravintolan asiakas ja epäilty ravintolan työntekijä tai toisinpäin. Sellaiset tapaukset, joissa uhri mainitsi tuntevansa epäillyn tai ainakin tietävänsä epäillyn ulkonäöltä tai nimeltä, luokiteltiin luokkaan "tuttu". Samassa työpaikassa työskentelevien tekemät rikokset luokiteltiin työtoverin tekemäksi. Luokkaan "naapuri" luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa uhri ja epäilty olivat seinänaapureita tai asuivat samassa tai lähekkäisissä taloissa. Sellaiset ilmoitukset, joista uhrin ja epäillyn suhde ei käynyt ilmi, jäivät luokkaan "ei tiedossa/ei voi sanoa".

Liitetaulukko 1. Päärikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa (yleisyysjärjestyksessä).

	N	%
Pahoinpitely	129	24,7
Vahingonteko	67	12,8
Kunnianloukkaus	63	12,1
Laiton uhkaus	59	11,3
Lievä pahoinpitely	57	10,9
Syrjintä	44	8,4
Kotirauhan rikkominen	17	3,3
Pahoinpitelyn yritys	15	2,9
Lievä vahingonteko	10	1,9
Muu tutkinta	8	1,5
Poliisilakiperusteiset kiinniotot	6	1,1
Työsyryntä	5	1,0
Varkaus	5	1,0
Virkavelvollisuuden rikkominen	5	1,0
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	4	0,8
Törkeä kotirauhan rikkominen	4	0,8
Törkeä pahoinpitely	4	0,8
Törkeän pahoinpitelyn yritys	4	0,8
Törkeä vahingonteko	3	0,6
Vaaran aiheuttaminen	3	0,6
Ryöstö	2	0,4
Ilkivalta	1	0,2
Näpistys	1	0,2
Ryöstön yritys	1	0,2
Tapon yritys	1	0,2
Tuhotyö	1	0,2
Vaarallisen teräaseen hallussapito yleisellä paikalla	1	0,2
Vapaudenriisto	1	0,2
Varomaton käsittely	1	0,2
Yhteensä	522	100

Liitetaulukko 2. Rasististen rikosten uhrien kansalaisuudet (yleisyysjärjestyksessä).

	N	%
Suomi	215	43,3
Somalia	58	11,7
Venäjä	27	5,4
Irak	23	4,6
Turkki	23	4,6
Iran	19	3,8
Jugoslavia	15	3,0
Thaimaa	7	1,4
Tunisia	7	1,4
Afganistan	6	1,2
Bangladesh	5	1,0
Nigeria	5	1,0
Syyria	5	1,0
Viro	5	1,0
Gambia	4	0,8
Italia	4	0,8
Marokko	4	0,8
Sudan	4	0,8
Ei tiedossa	3	0,6
Etiopia	3	0,6
Ranska	3	0,6
Ghana	2	0,4
Jordania	2	0,4
Kenia	2	0,4
Kongo-Kinshasa	2	0,4
Kongo	2	0,4
Kreikka	2	0,4
Latvia	2	0,4
Liberia	2	0,4
Namibia	2	0,4
Ruotsi	2	0,4
Ukraina	2	0,4
Vietnam	2	0,4
Yhdysvallat (USA)	2	0,4
Alankomaat	1	0,2
Algeria	1	0,2
Belgia	1	0,2
Bosnia-Hertzegovina	1	0,2
Brasilia	1	0,2
Britannia (Englanti)	1	0,2
Bulgaria	1	0,2
Espanja	1	0,2

Israel	1	0,2
Itävalta	1	0,2
Jamaica	1	0,2
Kamerun	1	0,2
Kansalaisuutta vailla	1	0,2
Kiina	1	0,2
Kroatia	1	0,2
Makedonia	1	0,2
Mosambik	1	0,2
Myanmar	1	0,2
Norja	1	0,2
Peru	1	0,2
Romania	1	0,2
Ruanda	1	0,2
Saksa	1	0,2
Sri Lanka	1	0,2
Uganda	1	0,2
Yhteensä	496	100

Liitetaulukko 3. Rasististen rikosten uhrien syntymämaat (yleisyysjärjestyksessä).

	N	%
Suomi	114	23,0
Somalia	70	14,1
Irak	37	7,5
Turkki	31	6,3
Iran	27	5,4
Venäjä	26	5,2
Neuvostoliitto	17	3,4
Jugoslavia	16	3,2
Tunisia	10	2,0
Marokko	9	1,8
Ei tiedossa	8	1,6
Ruotsi	8	1,6
Bangladesh	7	1,4
Nigeria	7	1,4
Thaimaa	7	1,4
Egypti	6	1,2
Viro	6	1,2
Afganistan	5	1,0
Syyria	5	1,0
Etiopia	4	0,8
Gambia	4	0,8
Israel	4	0,8
Italia	4	0,8
Sudan	4	0,8
Jordania	3	0,6
Ranska	3	0,6
Saksa	3	0,6
Vietnam	3	0,6
Algeria	2	0,4
Ghana	2	0,4
Kamerun	2	0,4
Kenia	2	0,4
Kiina	2	0,4
Kongo-Kinshasa	2	0,4
Latvia	2	0,4
Namibia	2	0,4
Ukraina	2	0,4
Yhdysvallat (USA)	2	0,4
Zaire	2	0,4
Alankomaat	1	0,2
Benin	1	0,2
Bosnia-Hertzegovina	1	0,2

Brasilia	1	0,2
Britannia (Englanti)	1	0,2
Bulgaria	1	0,2
Espanja	1	0,2
Filippiinit	1	0,2
Itävalta	1	0,2
Jamaica	1	0,2
Japani	1	0,2
Kreikka	1	0,2
Kroatia	1	0,2
Kuuba	1	0,2
Libanon	1	0,2
Makedonia	1	0,2
Mosambik	1	0,2
Myanmar	1	0,2
Norja	1	0,2
Peru	1	0,2
Puola	1	0,2
Romania	1	0,2
Ruanda	1	0,2
Sri Lanka	1	0,2
Tadzikistan	1	0,2
Uganda	1	0,2
Yhteensä	496	100

Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita (ISSN 1455-8289)

ANNE ALVESALO (toim.)
KIRJOITUKSIA TALOUSRIKOLLISUUDESTA 1
1998

JUHA JOUTSENLAHTI – JUHA KOIVISTO
PÄÄLLYSTÖN KEINOT ALAISTEN TYÖSSÄJAKSAMISEN
YLLÄPITÄMISESSÄ
1998

AHTI LAITINEN & LEO NYQVIST & ANITA LAINE & PEKKA TUOKKO
AUTOVARKAAT
Ajoneuvorikosten esiintyminen, tekijät ja tausta
1999

KONSTA KORHONEN
KANSALAISEN TURVALLISUUS
Yhteenvetotutkimus paikallispoliisin turvallisuustiedusteluista
1999

ANNE ALVESALO & RAIMO LAHTI (toim.)
KIRJOITUKSIA TALOUSRIKOLLISUUDESTA 2
1999

ESA KÄYHKÖ
EUROOPAN POLIISIYHTEISTYÖ JA JULKINEN VASTUU
1999

MARKO VIITANEN
KANTELOT POLIISISTA
ylemmille lainvalvojille poliisista tehdyt kantelut vuonna 1996
1999

PIRJO LILLSUNDE & PERTTI LUNTIALA &
ANTTI PENTTILÄ & HEIKKI SEPPÄ
HUUMAUSAINOIDEN KÄYTÖN TUNNISTAMINEN TIELIIKENTEESSÄ
2001

PEKKA UOTILA
EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN JA EOA:n POLIISITOIMINTAAN
KOHDISTUNEET KANTELURATKAISUT 1989-1999
2001

TEUVO AROLAINEN (TOIM.)
TURVALLISUUTTA, DRAAMAA JA UUTISKILPAILUA
Yhteenveto poliisin ja vakuutusalan ajankohtaisseminaarista
2001

ARI-PEKKA LEHTINEN
PERHEVÄKIVALTA - POLIISIN PAINAJAINEN
2002

ARI MÄÄTTÄ
LUOTTAMUKSELLISEN VIESTIN SUOJA ERITYISESTI TIETOVERKOISSA
2002

ANNE JOKINEN & JANNE HÄYRYNEN & ANNE ALVESALO
YRITYKSET TALOUSRIKOLLISUUDEN UHREINA
2002

OLLI HURTTA
KUOLEMAN AIHEUTTANUT LÄHISUHDEVÄKIVALTA
2002

HEIKKI MAJAMAA
LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ JA TILASTOHARHAT
2003

KAUKO HAKALA & PEKKA PENTTILÄ
KENTTÄTOIMINNAN YLEISJOHTAMINEN
(Huom. Turvallisuusluokiteltu III, LUOTTAMUKSELLINEN)
JulkL (621/1999 24.1 §:n 5 k)
2003

ERKKI KEROLA
AMMATTINA POLIISI – PELKÄÄKÖ PUOLISO?
2003

ANTTI VILKKO
POLIITTISTEN PUOLUEIDEN SUHTAUTUMINEN TURVALLISUUSYHTEIS-
TYÖHÖN JA POLIISIPALVELUJEN KEHITTÄMISEEN KUNTATASOLLA
2003

PIRJO LILLSUNDE & PERTTI LUNTIALA & HEIKKI SEPPÄ &
TEEMU GUNNAR & ARTO HOKKANEN & ANTTI PENTTILÄ
HUUMEET JA LIIKENNE
Uudistettu ja täydennetty painos kirjasta
”Huumausaineiden käytön tunnistaminen tieliikenteessä”
2003

CHARLOTTA VON ESSEN
YKSI HEVOSVOIMA
- Ratsupoliisi Suomessa
2003

MARKKU HEISKANEN & REINO SIREN & KAUKO AROMAA
SUOMALAISTEN TURVALLISUUS 2003
Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien
ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta
(Yhteisjulkaisu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa)
2004

MIKA RAATIKAINEN
POLIISIN SILMIN – MISSIO KOSOVO 2000-2001
2004

HANNU MENSIONEN
LAATU RIKOSILMOITUSJÄRJESTELMÄSSÄ
2004

JARI KOSKI
HENKIRIKOSTEN KONFLIKTITYYPIT
HELSINGISSÄ 1985-1988 ja 1996.1999
2004

JARI PAJUNEN
YHDENVERTAISUUS JA SISÄASIAINMINISTERIÖN OHJEEN VAIKUTUS
POLIISIN TEKEMISSÄ AJO-OIKEUSPÄÄTÖKSISSÄ
2004

ILMARI VIRO & TIMO VIRTANEN
POLIISIN TELEKUUNTELUN SEURANTATUTKIMUS
Telekuuntelu tilastojen, tutkinnanjohtajien ja kehittämisen näkökulmasta
2004

KAUKO HAKALA & PEKKA PENTTILÄ
DEN ALLMÄNNA LEDNINGEN AV FÄLTVERKSAMHETEN
Översättning: Bertil Englund
(Obs: Säkerhetsklassificering III, KONFIDENTIELL
OffL (621/1999) 24.1 § 5 punkten)
(Huom. Turvallisuusluokiteltu III, LUOTTAMUKSELLINEN)
JulkL (621/1999 24.1 §:n 5 k)
2004

LEENA MÄKIPÄÄ
HENKIRIKOS ILTA-SANOMISSA.
Journalistisen kulttuurin murros ja rikosjournalismi
vuosina 1980, 1999 ja 2000
2004

TERHI HAKAMO
KATUÄLYKKYYS
– Tutkimus nuorten kokemasta katuväkivallan pelosta ja pelottomuudesta
2004